

נפשו ולכרם מתחת יד המלך הרשע ואינו עושה - הנה הוא ככלב שב על-קאו, והוא נקרא עובד עבודה זרה במזיד, והוא נטרד מן העולם הבא ויורד למדרגה התחתונה של גיהנם.

ה נשים שאמרו להן עכו"ם: "תנו לנו אחת מכן ונטמא אותה ואם לאו, נטמא את-בְּכֵן" - יטמאו כֵּן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. וכן אם אמרו להם עובדי-כוכבים: "תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו, נהרג בְּכֵם" - יהרגו כֵּם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. ואם יחדוהו להם ואמרו: "תנו לנו פְּלוֹנִי, או נהרג את-בְּכֵם" - אם הנה מחיב מיתה כשבע בְּן-בְּכֵרִי, יתנו אותו להם. ואין מורין להם פן לכתחלה. ואם אינו חיב מיתה - יהרגו כֵּם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל.

ו כענין שאמרו באַנְסִים, כֶּף אָמְרוּ בְּחֵלָאִים. פיצד? - מי שחלה ונטה למות, ואמרו הרופאים שרפואתו בדבר פְּלוֹנִי מאסורים שבתורה - עושים ומתרפאים בכל-אסורים שבתורה במקום סכנה, חוץ מעבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים,

א מלשון הכתוב (משלי כו, יא). ב כי מה שהיה תחילה באונס נעשה לבסוף ברצון (כתובות נא:; ביאור הגר"א, ש"ע, יו"ד קנו, ס"ק כו). ג לפי שאין דוחים נפש מפני נפש (תרומות פ"ח, מ"ב; ירושלמי, שם ה"ד). ד שנקבו בשמו של אחד מהם ודרשו כי ימסרוהו לידם. ה שנתחייב מיתה על שמרד במלכות (שמואל"ב, פרק כו). ו שאין זו ממידת חסידים, כמסופר (ירושלמי, תרומות פ"ח, ה"ד) על אחד שנתחייב מיתה למלכות וברח ללוד אצל רבי יהושע בן-לוי והתחבא שם. כשהקיפו חילות המלך את העיר ואיימו להחריבה אם לא ימסרוהו בידם, שידל רבי יהושע את האיש בדברים לצאת אליהם ולעזוב את העיר, כדי שלא לסכן את חיי תושביה. הלה הסכים, יצא ונמסר על ידי רבי יהושע למלכות. ואליהו הנביא שהיה רגיל תמיד אצל רבי יהושע בן-לוי לא נגלה מאז אליו עוד. והיה רבי יהושע מצטער מאד וישב בתענית עד שנתגלה אליו אליהו ואמר לו: וכי למסורות ולמלשינים אני נגלה?! אמר רבי יהושע: הלא משנה מפורשת היא, שכגון זה מותר? (תוספתא, תרומות פ"ח). אמר לו אליהו: וכי משנת חסידים היא? יש חילוק בין עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים לשאר עבירות. ה אפילו באיסורי הנאה. ס כגון: שהרופאים אמרו לו: שאם ישתה את המים, או יאכל העלים מאתה עבודה זרה - ירפא. ז (עיין לקמן הלכה טו). יא כגון: אשה המקשה לילד וחיה בסכנה - אם הולד הוציא כבר את ראשו, שוב אין נוגעים בו כדי להציל את חיי אמו (אהלות פ"ז, מ"ו).

שאל
עלה
בנו
סידי
הרג
היה
שה,
חזיר
ואין
שאין
אמר
קרא
לוגג,
עובד
ן -
מר:
מלט
בריה
שמסרו
היד
ני את
מזרעו
רבנו:
אכי".
הוא:
מתו-
האנוס
קח:
היא,
הזה,
ה כל
מב"ם.

Chpt. 5
p. 5.

Maimonides. Mishna Torah. Sefer Hameda. Halakhot Yesodey HaTorah.

שֶׁאֵפְלוּ בַמְּקוֹם סִפְנָה אֵין מִתְרַפְּאִין בְּהֵן". וְאִם עָבַר וְנִתְרַפֵּא – עוֹנְשִׁים אוֹתוֹ בֵּית-דִין עֲנֵשׁ הָרְאוּי לוֹ.^ז

ז וּמִזֵּן שֶׁאֵפְלוּ בַמְּקוֹם סִפְנָת נִפְשׁוֹת אֵין עוֹבְרִים עַל אַחַת מִשְׁלֹשׁ עֲבֻרוֹת אֵלוֹ? – שְׁנֵאָמַר: וְאֶהְבֶּתְךָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לֵבְךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ (דְּבָרִים ו, ה), אֵפְלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת-נַפְשְׁךָ. וְהַרְיַגְתָּ נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל לְרַפְּאֵת נֶפֶשׁ אַחֶרֶת, אוֹ לְהַצִּיל אָדָם מִיַּד אֲנָסִי – דָּבָר שֶׁהַדַּעַת נוֹטָה לוֹ הוּא: שְׂאִין מֵאֲבָדִין נֶפֶשׁ מִפְּנֵי נֶפֶשׁ". וְעֲרִיזוֹת הֶקְשׁוּ לְנִפְשׁוֹת, שְׁנֵאָמַר: כִּי בְּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל-רַעְהוֹ וּרְצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הֵנָּה (שִׁם כב, כו).

ח בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שְׂאִין מִתְרַפְּאִין בְּשָׂאֵר אֲסוּרִים אֲלֵא בַמְּקוֹם סִפְנָה? – בְּזֵמַן שֶׁהֵם דֶּרֶךְ הַנְּאֻתָם, כְּגוֹן: שְׂמַאֲכִילִין אֶת-הַחוֹלָה שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים, אוֹ חֶמֶץ בַּפֶּסֶח, אוֹ שְׂמַאֲכִילִין אוֹתוֹ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים; אֲבָל שְׂלֵא דֶּרֶךְ הַנְּאֻתָם, כְּגוֹן שְׁעוֹשִׁין לוֹ רְטִיָּה^א

א (פסחים כח.). וכן אמרו (עבודה זרה כו): לא ישא ויתן אדם עם המינים ואין מתרפאים מהם, אפילו לחיי שעה. מעשה בבן-דמא, בן אחותו של רבי ישמעאל, שהכישו נחש ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו, ולא הניחו רבי ישמעאל, ואמר לו: רבי ישמעאל אחי, הנח לו ואירפא ממנו ואני אביא לך מקרא מן התורה שהוא מותר (וחי בהם – ולא שימות בהם). ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו ומת. קרא עליו רבי ישמעאל: אשריך, בן-דמא, שגופך טהור ויצתה נשמתך בטהרה ולא עברת על דברי חבריך וכו'. ג שהרי איש לא אנסו לך. ואם מחמת הליו – מי יערוב לו שתהיה לו לרפואה? ואולי יירפא גם בלעדיה. ולפיכך אין זה דומה לאנוס שנאמר למעלה (ה"ד) שאין עונשים אותו – כי שם אונס ודאי (מעשה רוקח). ג איש זרוע, חמסן. ד השכל הישר מחייב זאת. ה כמו שאמרו חכמינו (פסחים כה): מה חזית דדמא דידך סומק טפי – למה תראה דמך יותר אדום מדם אחרים וחיידך יותר יקרים מחיי אחרים, אולי להיפך?! ורש"י ז"ל מפרש שם: פיקוח נפש דוחה אמנם כל עבירות שבתורה, מפני חיבת נפשו של איש ישראל; אבל במקום שכוף סוף תאבד נפש מישראל ועבירה תהיה עשויה – אין שם דין של „פיקוח נפש“, כי מי יאמר שנפשו חביבה לפני המקום יותר משל זה, אולי להיפך? ו כל האיסורים שבתורה שנאמרו בלשון אכילה, כגון איסור אכילת חזיר, שכתוב בו: ומבשרם לא תאכלו (ויקרא יא, ח), אין לוקים עליהם אלא כשאוכלים אותם דרך אכילתם, שזהו דרך הנאתם; אבל איסורים שלא נזכרה בהם לשון אכילה, כגון: בשר בחלב וכלאי הכרם – אסורים בין דרך הנאתם ובין שלא כדרך הנאתם ומתרפאים בהם רק במקום סכנה. ז תחבושת על מכה לרככה.

או מלוגמא
בהם מר מ
הרי זה מת
בחלב שהם
מהם אפלו
ט מי שפ
אין ל
היתה פנויו
בכך. וימות
בנות ישרא
י כל-ה
בתורה
ולפיכך נא
(ויקרא יט,
השם ברבי
דבר בעול
הבורא, ב
הרי זה מ
יא ויש
אותם
מרגנים א
חלל את-ה
א תחבו
ה בזלזול וקלו
בעוד שלו לע
ולא אכל. הש
שבט יהודה,
זה עם זה, וק
שם שמים בס
פא, ו. י מדב

או מלוגמא* מחמץ או מערלה, או שמשקין אותו דברים שיש בהם מר מערב עם אסורי מאכל, שהרי אין בהם הנאה לחך - הרי זה מתר, ואפלו שלא במקום סכנה^ז; חוץ מפלאי הכרם וכשר בקלב שהם אסורים אפלו שלא דרך הנאתם^ח. לפיכך אין מתרפאין מהם אפלו שלא דרך הנאתם, אלא במקום סכנה.

ט מי שנתן עיניו באשה וחלה ונטה למות, ואמרו הרופאים: אין לו רפואה עד שתבעל לו - ימות ואל תבעל לו, אפלו היטה פנויה. ואפלו לדבר עמה מאחורי הגדר - אין מורין לו בכך. וימות ולא יורו לו לדבר עמה מאחורי הגדר - שלא יהו

בנות ישראל הפקר ויבואו בדברים אלו לפרץ בעריות^י.

י כל העובר מדעתו, בלא אנס, על אחת מפל-מצוות האמורות בתורה בשאט"ב בפש, להכעיס^{יא} - הרי זה מחלל את-השם.

וילפיכה נאמר בשבועת שקר: וחללת את-שם אלהיך אני יי (ויקרא יט, יב). ואם עבר בעשרה מישראל^{יב} - הרי זה חלל את-השם ברבים. וכן כל-הפורש מעברה, או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם: לא פחד ולא ירא, ולא לבקש כבוד, אלא מפני הבורא^{יג}, ברוך-הוא, כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו^{יד} - הרי זה מקדש את-השם.

יא ויש דברים אחרים שהם בכלל חלול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפרסם בתסידות; דברים שהבריות

מרננים אחריהם בשבילם, ואף-על-פי שאינם עברות^{יז} - הרי זה חלל את-השם, כגון: שלקח ואינו נותן דמי המקח לאדמתו^{יח} -

א תחבושת רחה על מכה לחממה. ב (פסחים כה:). ג (שם, כד:). ד (סנה' עה:). ה בזלזול וקלות ראש. ו להכעיס את ה', כביכול, ולהרעים את הבריות בסביבתו, בעוד ש'לו לעצמו אין בזה שום תועלת והנאה. כגון: שבועת שקר, שנשבע שאכל ולא אכל. השוה (ספר המצוות ל"ת, סג). ז בפרהסיה. ח כנחשון בן-עמינדב נשיא שבט יהודה, שבבטחוננו בה' קפץ לתוך הים תחילה, בעוד שאחרים היו מדיינים זה עם זה, וקידש שם שמים (סוטה לו:). ט כדברי חז"ל (שם, לו:): יוסף שקידש שם שמים בסתר הוסיפו לו את אחת על שמו, שנאמר: עדות ביהוסף (תהלים פא, ו). י מדברים בגנותו. יא לגבי אחרים, שאינם מבני עלייה. יב על אתר, תיכף.

ונתרפא -

על אחת

היה בכלל -

נוטל את -

הציל אדם

בדין נפש

קום איש

ורים אלא

שמאכילין

כילין אותו

לו רטיה'

עם המינים

ותו של רבי

א הניחו רבי

נני אביא לך

הספיק לגמור

דין. בן-דמא,

וכו'. ב שהרי

פואה? ואולי

(ה"ד) שאין

מסן. ד השכל

דמא דידך

יקרים מחיי

ה אמנם כל

ש כוף סוף

וח נפש, כי

היפך? ו כל

חזיר, שכתוב

ואכלים אותם

לשון אכילה,

שלא כדרך

ככה.

והוא, שיש לו - ונמצאו המוכרים תובעים" והוא מקיפם. או שירבה בשחוק, או באכילה ושתייה אצל עמי הארץ וביניהם; או שדבורו עם הבריות אינו בנחת ואינו מקבלם בסבר פנים יפות, אלא בעל קטטה וכעס וכיוצא בדברים האלו. הכל לפי גדלו של חכם צריך שיזקדק' על עצמו ויעשה לפניו משורת הדין. וכן אם דקדק החכם על עצמו והיה דבורו בנחת' עם הבריות, ודעתו מערבת' עמהם ומקבלם בסבר פנים יפות, ונעלב מהם ואינו עוזבם, מכבד להם ונאפלו למקליו" לו, ונושא ונותן באמונה; ולא ירבה באריחות' עמי הארץ וישיתם, ולא ירצה תמיד אלא עוסק בתורה, עטוף בציצית, מקטר בתפילין ועושה בכל מעשיו לפניו משורת הדין - והוא, שלא יתבסק" הרבה ולא ישתומם - עד שימצאו הכל מקלסין אותו ואוהבים אותו ומתאזים למעשיו - הרי זה קדוש אמת השם, ועליו הכתוב אומר: ויאמר לי עבדי-אמתה, ישראל, אשר-בך אתפאר (ישעיה מט, ג).

פרק ששי

א כל-המאבד" שם מן השמות הקדושים הטהורים שנקרא בהם הקדוש-ברוך-הוא - לוקה מן התורה, שהרי הוא

א לפי גירסת הגמרא שלנו משמע: כשאין תובעים אותו יש חילול השם, וזהו ההיפך ממה שכתב רבנו כאן (עיין יומא פו.). וכבר הרגיש בזה ה"כסף משנה". והנה נתברר שבש"ס, כתביד אוקספורד, הגירסא כדברי רבנו כאן, והובאה גם ב"דקדוקי סופרים". ב הוא מסבבם ומטריחם לבוא בכל פעם ב"לך ושוב"; והרואים זאת אומרים שהוא גוזל אותם ואינו רוצה לפרוע. ג בביתם ועמהם; אבל להסב עמם על שולחנו בביתו - מותר. ד יקפיד ויחמיר על עצמו. ה מעבך החוק והמנהג לצד היתור, למשל: צדק ומשפט - זוהי "שורת הדין"; חסד ורחמים - "לפנים משורת הדין". ו (יומא פו.). ז איש רעים להתרועע ומקובל על הבריות. ח למזלזלים בכבודו ונוהגים בו קלות ראש (דא"ז, פרק ו). ט שם מפשט מהפועל ארץ, ופירושו: ואינו מרבה אצלם באכסניה. ויש קוראים: אריחות, ריבוי מן אריחה-ארוחה - סעודה. י ובלבד. יא יותר מדי לקיצוניות ויהא כאיש שומם שאינו מן הישוב המעורר תהון והשתוממות אצל הבריות, על דרך הכתוב: אל תתחכם יותר, למה תשומם (קהלת ז, טז). יב המוחק (מכות כב.). יג מלקות מדאורייתא, שהן ארבעים מלקיות חסר אחת. וכמו מיתת בית-דין, כך גם עונש מלקות אינו אלא בעדים והתראה.

אומר ב
מצשון ב
ב ו
הק
וצבאות
ג ב
וב
הנטפל
וכיוצא
מפני
המוחק
מכת מ
ד ב
וא
השם מ
צד"י ב

א נקראים:
השם "אהה",
"אהיה".
תעשה וכי
ועוברת
קצבה, אל
מרדות -
עליו (חול)
ולדעת רש
ולא הספיק
בפני עצמו
עצמית וג
מקצת" וכ
נמחק; וא
שם המפור
יא (שבועות